

Asia: VN/24616/2022

Lausuntopyyntö arviomuistiosta poliittisesti vaikutusvaltaisten henkilöiden henkilötietojen käsittelystä keskitetyn kansallisen tietojärjestelmän avulla

Kysymykset vastaanottajille

1. Kuinka tarpeellisena näette poliittisesti vaikutusvaltaisten henkilöiden tai tällaisten henkilöiden perheenjäsenten tai yhtiökumppanien henkilötietojen käsittelyn keskitetyn kansallisen tietojärjestelmän avulla?

Valtiovarainministeriö on pyytänyt vakuutusosoikeudelta lausuntoa otsikossa mainitusta arviomuistiosta. Vakuutusosoikeus kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto ja lausuu kunnioittaen seuraavaa:

Vakuutusosoikeus pitää arviomuistiossa määriteltyjä tavoitteita hyvinä. On ymmärrettävää, että ilmoitusvelvollisten mahdollisuuksia hankkia PEP-henkilöitä ja heidän perheenjäseniään ja yhtiökumppaneitaan koskevia tietoja, pitää parantaa. Tietojen tulee olla myös luotettavia ja ajantasaisia.

Tuomioistuinlain mukaan vakuutusosoikeus toimii toimeentuloturva-asioiden erityistuomioistuimena sille lain nojalla kuuluvissa asioissa. Vakuutusosoikeus ottaa tässä lausunnossaan kantaa arviomuistioon vain siltä osin kuin se koskee vakuutusosoikeuden jäseniä ja toteaa alla olevilla perusteilla, ettei vakuutusosoikeus pidä tarpeellisena vakuutusosoikeuden jäsenten osalta uuden itsenäisen kansallisen PEP-rekisterin perustamista.

Rahanpesulain 1 luvun 4 §:n 1 momentin 11 d kohdan mukaan rahanpesulaissa tarkoitetaan PEP-henkilöllä luonnollista henkilöä, joka toimii ylimpien tuomioistuinten, perustuslakituomioistuimen tai muun vastaavan oikeuselimen jäsenenä, joka päätöksiin ei voida poikkeustapauksia lukuun ottamatta hakea muutosta. Mainitun lain hallituksen esityksen (228/2016 vp) mukaan Suomessa tällaisia tuomioistuimia ovat korkein oikeus, korkein hallinto-oikeus, työtuomioistuin ja vakuutusosoikeus. Vakuutusosoikeudessa lain piiriin kuuluvia jäseniä ovat vakuutusosoikeustuomarit, asessorit, lääkärijäsenet ja asiantuntijajäsenet.

Tuomioistuinlain mukaan tuomari on tuomiovaltaa käyttäessään riippumaton. Tuomarin tulee olla oikeamielinen Suomen kansalainen, joka aikaisemmalla toiminnallaan tuomioistuimessa tai muussa tehtävässä on osoittanut, että hänellä on täytettävänä olevan viran menestyksellisen hoitamisen edellyttämä perehtyneisyys viran tehtävälään sekä tarvittavat henkilökohtaiset ominaisuudet.

Edelleen tuomioistuinlain mukaan vakinaiseen tuomarin virkaan nimitettäväksi esitettävän on ennen nimittämistä annettava valtion virkamieslain 8 a §:n 1 momentissa tarkoitettu selvitys sidonnaisuuksistaan. Tuomarin on myös virkasuhteensa aikana viipymättä ilmoitettava muutoksista sidonnaisuuksissaan. Määräaikaiseen virkasuhteeseen nimitettävän tuomarin on ennen nimittämistä ja virkasuhteen aikana ilmoitukset sidonnaisuuksistaan, jos nimitys tehdään vuotta pidemmäksi ajaksi. Sidonnaisuuksien ilmoitusvelvollisuus koskee myös vakuutusosoikeuden lääkärijäseniä ja asiantuntijajäseniä.

Sidonnaisuus- ja sivutoimirekisterin pitäjänä toimii Oikeusrekisterikeskus ja rekisterin tarkoituksesta, ilmoitusvelvollisuudesta ja rekisteriin merkittävistä tiedoista sekä rekisterintietojen julkisuudesta ja luovuttamisesta säädetään sidonnaisuus- ja sivutoimirekisteristä annetussa laissa. Rekisteriin merkitään asianomaisen henkilön nimi, virka- tai tehtävänimike, tiedot siitä tuomioistuimesta, jossa hän työskentelee, sekä sivutoimen ja muun kuin taloudellisen sidonnaisuuden alkamis- ja päättymispäivä. Rekisteriin voidaan rekisteröidyn yksilöimiseksi merkitä myös henkilötunnus. Sidonnaisuuksia ja sivutoimia koskevat tiedot poistetaan rekisteristä kolmen vuoden kuluttua sidonnaisuuksien ja sivutoimien päättymisestä ja kaikki henkilöä koskevat kolmen vuoden kuluttua siitä, kun henkilön toimiminen tuomioistuinlaitoksen palveluksessa on päättynyt.

Ottaen huomioon, että rahanpesulaissa tarkoitetut vakuutusosoikeuden jäsenet, jotka on nimitetty joko vakinaiseen virkaan tai yli vuoden kestävään määräaikaiseen virkasuhteeseen, ovat velvollisia ilmoittamaan tietonsa sidonnaisuus- ja sivutoimirekisteriin, niin vakuutusosoikeus katsoo, ettei ole perusteltua, että vakuutusosoikeuden jäsenten tiedot tulisi ilmoittaa myös mahdollisesti perustettavaan erilliseen PEP-rekisteriin. Tämä lisäisi hallinnollista työtä huomattavasti, kun samoja tietoja ilmoitettaisiin kahteen eri rekisteriin, eikä erillinen rekisteri lisäisi tietojen saatavuutta, luotettavuutta ja ajantasaisuutta.

Tämän vuoksi vakuutusosoikeus katsoo, että vakuutusosoikeuden jäsenten kohdalla tulisi hyödyntää sidonnaisuus- ja sivutoimirekisterin tietoja joko suoraan rekisterin nimihauilla tai rakentamalla kyselypohjainen järjestelmä, jossa tarvittavat tiedot haettaisiin sidonnaisuus- ja sivutoimirekisteristä. Vakuutusosoikeuden tiedossa on, että ainakin eräät ilmoitusvelvolliset jo hyödyntävätkin tietojen hankkimisessa sidonnaisuus- ja sivutoimirekisteriä. Vakuutusosoikeuden jäsenten perheenjäsenten tiedot olisivat entiseen tapaan tarkastettavissa väestötietojärjestelmästä, joten siltäkään osin erillisen PEP-rekisterin perustaminen ei olisi tarpeellista. Yhtiökumppanit ovat vakuutusosoikeuden tuomarijäsenten osalta harvinaisia ja ottaen huomioon, että sidonnaisuus- ja sivutoimirekisteriin merkitään tuomareille myönnetyt sivutoimet ja lääkärijäsenten ja asiantuntijajäsenten osalta esimerkiksi heidän muut työpaikkansa ja toimensa, niin sidonnaisuus- ja sivutoimirekisteristä olisi

vakuutusoikeuden käsityksen mukaan saatavissa tietoa ainakin PEP-henkilöllä olevan yhtiön tai muun toimen nimen osalta.

Nykyisellään ilmoitusvelvollisuus sidonnaisuus- ja sivutoimirekisteriin ei koske vuoden tai alle vuoden mittaisiin määräaikaiseen virkasuhteeseen nimitettyjä jäseniä, mutta jatkovalmistelussa voisi tarvittaessa selvittää, että ilmoitusvelvollisuus laajennettaisiin myös lyhyisiin määräaikaisiin virkasuhteisiin, jolloin sidonnaisuus- ja sivutoimirekisteristä olisi kattavasti saatavissa kaikkien jäsenten tiedot.

Edellä mainitun lisäksi vakuutusoikeus tuo esiin tässä vaiheessa myös sen, että mikäli erillinen PEP-rekisteri perustettaisiin ja mikäli ilmoitusvelvollisuus PEP-henkilöistä olisi sillä tuomioistuimella, jossa PEP-henkilö on jäsenenä, niin jatkovalmistelussa tulisi selvittää, miten tuomioistuimen tunnistautuminen järjestelmään toteutettaisiin. Vakuutusoikeuden näkemyksen mukaan ei myöskään ole, tuomioistuimen riippumaton asema huomioon ottaen, perusteltua, että tuomioistuimelle voitaisiin asettaa sanktio siitä, ettei tarvittavia tietoja ole ilmoitettu mahdollisesti perustettavaan PEP-rekisteriin. Edelleen vakuutusoikeus toteaa, että mikäli erillisen rekisterin perustamiseen päädytään, tulisi rekisterinpitäjän olla viranomainen ja toteuttamisessa tulee, kuten arviomuistiossakin on todettu, ottaa huomioon kansallisen turvallisuuden suojaaminen sekä huolehtia kattavasta tietosuojasta ja -turvasta.

2. Tulisiko vielä jokin näkökulma erityisesti ottaa huomioon vaikutusten arvioinnissa?

-

3. Muuta lausuttavaa

-

Kivari Tuula
Vakuutusoikeus